

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์ และมีความสำคัญทางด้านพุทธศาสนา คือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เนื่องจากเป็นที่ประดิษฐานขององค์พระพุทธรชินราช สร้างขึ้นในสมัยธรรมราชาที่ 1 (พญาลิไท) พุทธลักษณะขององค์พระพุทธรชินราชนั้นมีความสวยงามมากทำให้ได้รับการกล่าวขานว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะงดงามที่สุดในโลก

จากความสำคัญ และเอกลักษณ์ดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศมาเที่ยวชม และสักการะพระพุทธรชินราชเป็นจำนวนมากโดยเฉลี่ยประมาณวันละ 1,000 คน ในวันธรรมดา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549) การที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม และสักการะพระพุทธรชินราชนั้น ส่งผลให้เกิดขยะปริมาณมาก แต่ปัจจุบันทางเทศบาลนครพิษณุโลกที่เป็นผู้รับผิดชอบการจัดการขยะภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ยังไม่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลปริมาณขยะ และชนิดของขยะภายในวัดทำให้ไม่มีข้อมูลพื้นฐานที่จะใช้ในการจัดการขยะภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารซึ่งประเด็นนี้เป็นสิ่งที่งานวิจัยชิ้นนี้สนใจศึกษา

อย่างไรก็ตามทางเทศบาลนครพิษณุโลกเป็นผู้ที่รับผิดชอบด้านการจัดการขยะภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ได้จัดเตรียมถังขยะจำนวน 36 ถังกระจายตามจุดต่าง ๆ ภายในวัด โดยในแต่ละถังสามารถบรรจุขยะมูลฝอยได้ปริมาณ 240 ลิตร ในแต่ละวันทางเทศบาลฯ จะมาจัดเก็บขยะในเวลา 04.00 น. และนำไปกำจัด ซึ่งการจัดการขยะมูลฝอยโดยเทศบาลที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ สร้างความพึงพอใจให้กับผู้มาเยี่ยมชมวัดพระศรีฯมากน้อยแค่ไหนนั้นเป็นอีกส่วนหนึ่งที่งานวิจัยชิ้นนี้สนใจศึกษา

นอกจากนี้ขยะภายในวัดประเภทขวดพลาสติก กระป๋อง ซึ่งเป็นขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก (Recycle) หากมีการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดปริมาณขยะและประหยัดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ สามารถช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและก่อให้เกิดความสวยงามกับ แหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการจัดการขยะภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยทำการศึกษา 3 ประเด็นดังนี้ 1) ชนิดและปริมาณภายในวัด 2) แนวทางการจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการขยะภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประเภท และปริมาณขยะมูลฝอยภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการให้บริการรองรับขยะมูลฝอยในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุจังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยทำการศึกษา

1. พื้นที่ศึกษา ได้แก่ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
2. ประชากร
  - 2.1 นักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยที่มาเที่ยวชมภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
  - 2.2 ผู้บริหารระดับนโยบายด้านการจัดการขยะนครเทศบาลจังหวัด พิษณุโลก และคณะกรรมการวัด
3. เนื้อหา คือ ศึกษาชนิดและปริมาณขยะภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และระบบการจัดการขยะภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
4. ขอบเขตเวลาที่จะทำการศึกษามี 2 ข้อ คือ
  - 4.1 การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมีเวลาดังนี้
เก็บข้อมูลในช่วงเวลาตอนเช้า กลางวัน เย็น เป็นเวลา 1 อาทิตย์ (จันทร์ - อาทิตย์)
  - 4.2 การทดลองแยกชนิดและปริมาณขยะคือ วันปกติกับวันสำคัญทางพุทธศาสนา ซึ่งจะเป็นวันที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากกว่าวันปกติ ทำการจัดเก็บขยะในช่วงเดือน กรกฎาคม โดยระยะเวลาและชนิดของการจัดเก็บข้อมูลมีดังนี้

4.2.1 วันจันทร์ – ศุกร์ (เลือกจัดเก็บขยะ 1 วัน)

4.2.2 วันเสาร์ – อาทิตย์ (เลือกจัดเก็บขยะ 1 วัน)

4.2.3 วันสำคัญทางพุทธศาสนา (เลือกจัดเก็บขยะ 1 วัน)

นิยามศัพท์

ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งที่เหลือใช้ที่อยู่ในรูปของแข็ง เช่น เศษกระดาษ เศษอาหาร ขวดพลาสติก และกระป๋องน้ำที่นักท่องเที่ยวทิ้งภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ชนิดของขยะมูลฝอย หมายถึง ขยะมูลฝอยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ขยะแห้ง ขยะเปียก ขยะอันตราย กล่าวดังนี้

1. ขยะเปียก หมายถึง เศษวัสดุต่าง ๆ ที่เหลือจากการประกอบห้องครัว เป็นขยะที่มีความชื้นสูงสามารถเนาเปื่อยผุพังย่อยสลายได้ เช่น เศษอาหาร เศษผักผลไม้

2. ขยะแห้ง หมายถึง เศษวัสดุต่าง ๆ ที่เหลือใช้ทั่วไปมีความชื้นต่ำเป็นขยะที่ย่อยสลายได้ยาก เช่น เศษกระดาษ เศษแก้ว เศษพลาสติกต่าง ๆ

3. ขยะอันตราย หมายถึง ขยะที่จัดอยู่ในรูปแบบขยะประเภทอันตรายขยะอันตรายเหล่านี้เมื่อถูกทิ้งให้สะสมอยู่ในที่ต่าง ๆ อย่างการจัดกระจายโดยไม่มีการบำบัดหรือกำจัดอย่างถูกวิธี จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อมได้ ขยะอันตรายชนิดนี้ได้แก่น้ำมันเครื่องเก่า ยารักษาโรคที่เสื่อมคุณภาพ กระป๋องสเปรย์เปล่า ถ่านไฟฉาย ทีวีเก่าและกากของเสียเช่น กากกัมมันตรังสีหรือขยะมูลฝอยติดเชื้อจากสถานพยาบาล เป็นต้น

ปริมาณขยะมูลฝอย หมายถึง ขยะมูลฝอยล้วนเกิดขึ้นจากกิจกรรมมนุษย์ทั้งสิ้น จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนรวมถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และอุตสาหกรรมที่ทันสมัยนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง วิธีในการลดปริมาณขยะมูลฝอย อันได้แก่ การใช้ใหม่ใช้ซ้ำ (Reuse) การซ่อมแซมใหม่ (Repair) การแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) การหลีกเลี่ยง (Reject) และการนำมาทำปุ๋ย (Reduce) และการกำจัดปริมาณขยะมูลฝอยอันได้แก่ การหมักปุ๋ย การเผาด้วยเตาเผา และการฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ

ความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อเรื่องใด เรื่องหนึ่งในเชิงประมาณค่า สามารถวัดเป็นคะแนนได้จากแบบประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นแบบมาตราวัดประมาณค่าตามวิธีของ (Likert Scale) จะเห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจมีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติ

นักท่องเที่ยว หมายถึง สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ผู้มาเยือน (Visitor) ซึ่งก็คือ บุคคลที่ไม่ใช่คนจังหวัดพิษณุโลกและได้เดินทางมาเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก ชั่วคราวตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป (มีการค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน) แต่ไม่เกิน 90 วัน และนักท่องเที่ยว (Excursionist) คือ บุคคลที่ไม่ใช่คนจังหวัดพิษณุโลกและได้เดินทางมาเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก ในระยะเวลาสั้น ๆ ไม่ถึง 24 ชั่วโมง (ไม่ได้ค้างคืน) และเดินทางไปโดยสมัครใจด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามมิใช่การไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ (ผู้มาเยือน, 2550)
2. นักท่องเที่ยวในท้องถิ่น หมายถึง คนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมาเที่ยวชมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

